

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

**Trávení volného času mládeže do 18 let
(terénní výzkum)**

Simona Petřů

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Akademický rok 2008/2009

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Simona Petřů

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - k.s. Litoměřice

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název tématu: **Trávení volného času mládeže do 18 let (terénní
výzkum)**

Struktura bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Závěr
5. Seznam literatury
6. Přílohy

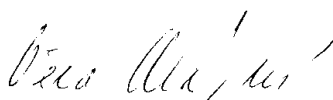
Rozsah původní zprávy: 30 - 40 stran

Seznam odborné literatury:

- ČÁP, J. (1990) Psychologie mnohostranného vývoje člověka, Praha: SPN, ISBN 80-04-22967-0
GAVORA, P. (2000) Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, ISBN 80-85931-79-6
HENDL, J. (2005) Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál, ISBN 80-7367-040-2
HOFBAUER, B. (2004) Děti, mládež a volný čas. Praha: Portál, ISBN 80-7178-927-5
JŮVA, V., SPOUSTA, V., FUKAČ, J. (1998) Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově. Brno: MU, ISBN 80-210-1275-7

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2010

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 19.11.2008

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Trávení volného času mládeže do 18 let (terénní výzkum)" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31. března 2011

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc. za jeho cenné poznámky, rady a čas, který mi věnoval. Dále bych poděkovala organizacím, které mi umožnily získat cenné informace.

Trávení volného času mládeže do 18 let (terénní výzkum)

Leisure Time Spending of Teenagers (fieldstudy)

Souhrn

Bakalářská práce se zabývala problematikou nabídky volnočasových aktivit pro děti a mládež v Děčíně a způsobu trávení jejich volného času. Vycházela z údajů získaných přímo od zaměstnanců a pracovníků zkoumaných institucí nabízejících volnočasové aktivity pro děti a mládež, z veřejných tiskovin a prezentací jednotlivých zařízení, z odborné literatury a informačních zdrojů. Jejím cílem bylo vyhodnocení a porovnání institucí z pohledu velikosti a pestrosti nabídky služeb a aktivit, finanční dostupnosti i pro sociálně slabší, vlivu na zdravý způsob života a prevenci kriminality, drogové závislosti, záškoláctví.

Práci tvořili dvě stěžejní oblasti. Jednalo se o část teoretickou, která pomocí zpracování a prezentací odborných zdrojů popisovala a objasňovala základní pojmy, mezi které patří vývoj a historie volného času, funkce a způsoby trávení volného času, demografické souvislosti, životní stadia, věková struktura, vliv rodiny, volnočasové instituce, legislativa.

Druhá část praktická se zaměřuje podrobněji na zkoumané instituce v Děčíně. Zjišťuje jejich nabídku volnočasových aktivit, její slabé a silné stránky, finanční a dopravní dostupnost, působení na podporu zdravého způsobu života u dětí a mládeže, prevenci nežádoucích patologických vlivů.

Summary

The thesis dealt with a range of leisure activities for children and youth in Decin and ways of spending their free time. Based on data collected directly from employers and employees surveyed institutions offering leisure activities for children and youth publications and public presentations of each device, the professional literature and

information sources. Its aim was to evaluate and compare institutions in terms of size and diversity of offerings and activities, and affordability for the underprivileged, the impact on healthy lifestyle and preventing crime, drug addiction, truancy.

The work consisted of two key areas. This was the theoretical part, that the compilation and presentation of expert sources describe and clarify basic concepts, including the development and history of free time, functions and ways of spending leisure time and demographic context, life stage, age structure, the influence of family, leisure institutions legislation.

The second practical part focuses more closely at the institutions surveyed in Decin. It identifies the range of leisure activities, its strengths and weaknesses, financial and transportation access, impact on promoting healthy lifestyles among children and youth, prevention of adverse pathological effects.

Klíčová slova: volný čas, životní styl, školská zařízení pro volný čas, děti, mládež, zájmová činnost, zájmové organizace, funkce volného času, rodina.

Keywords: leisure, lifestyle, school leisure facilities, children, youth, leisure activities, social organizations, function of leisure time, family.

Obsah

<i>Klíčová slova</i>	7
1 Úvod	10
2 Cíl práce a metodika	12
3 Teoretická část	13
3.1 Vymezení pojmů	13
3.1.1 Volný čas	13
3.1.2 Historie volného času	14
3.1.3 Demografické souvislosti a urbanizace	15
3.1.4 Volný čas a životní styl	16
3.2 Věková struktura a volný čas	16
3.2.1 Dospělí	16
3.2.2 Děti a mládež	17
3.3 Legislativa	19
3.3.1 Zákony	19
3.3.2 Vyhlášky	20
3.3.3 Směrnice	20
3.3.4 Metodické pokyny	21
3.4 Instituce	21
3.4.1 Rodina	22
3.4.2 Škola	24
3.4.3 Školská zařízení	25
3.5 Zájmové organizace	26
3.5.1 Nízkoprahová zařízení	26
3.5.2 Junák	26
3.5.3 Pionýr	27
3.5.4 Sportovní kluby	27
3.5.5 Kulturní a jiné organizace (soubory a sbory, hudební skupiny, rybáři, myslivost apod.)	27
3.5.6 Neziskové a nestátní organizace (nadace apod.)	28
3.5.7 Obecně účast v občanské společnosti	29
3.6 Způsoby trávení volného času	29
3.6.1 Aktivní	29
3.6.2 Pasivní	30
3.6.3 Organizované	31
3.6.4 Aktuálně	31
3.7 Ekonomika volného času	32
4 Praktická část	33
4.1 Děčín	33
4.2 Základní škola,	35
4.2.1 Nízkoprahové Komunitní centrum Kamarád	36
4.3 Střední škola řemesel a služeb,	38
4.4 Základní umělecká škola,	40

4.4.1	Hudební obor	41
4.4.2	Výtvarný obor	41
4.4.3	Literárně dramatický obor	42
4.5	Dům dětí a mládeže	43
4.5.1	Financování v roce 2011	44
4.5.2	Nabídka zájmových činností a kroužků DDM:	45
4.6	Interpretace získaných informací	48
4.7	Vyhodnocení nabídky	48
5	Doporučení	53
6	Závěr	54
7	Seznam informačních zdrojů	57
	Další zdroje:	57

1 Úvod

Motto:

„Pro činného člověka není žádný den dlouhý.“

Seneca Lucius Annaeus

Obecně lze říci, že jsme společnost zaměřená na výkon, úspěšnost každého jednoho z nás je v rámci občanské společnosti měřena získaným pracovním postem, množstvím získaného a udrženího movitého a nemovitého majetku. Hodnotová orientace společnosti odpovídá výše popsanému. Všechny tyto atributy od nás přebírají naše děti v rámci forem a typů výchovného působení, vzdělávacího systému, tradic rodiny i občanské společnosti.

Nezanedbatelným vlivem disponují média, oblast vzorů, módnosti a výsledků konání veřejně známých jednotlivců ze všech oblastí našeho života velmi silně vstupuje do formování postojů, zájmů a struktury hodnot našich dětí i bez ovlivňování rodiči a školou.

Jednou z možností jak podporovat a upevňovat kladné postoje, vytvářet podhoubí pro platné a funkční profesní směřování budoucí generace je formování zájmové orientace.

Jednou z možností, mimo tradice v rodině, ovlivnění momentálními „zájmovými“ hity a komerčními produkty v oblasti zájmů, je kvalifikovaná nabídka odborníků, která vychází ze znalosti mentality a možností dětí a mládeže. Zároveň je natolik pružná, aby reagovala na novinky spojené s růstem občanské společnosti a novými poznatky, tedy byla pokud možno „in“ i v nabídce trávení volného času. V neposlední řadě sleduje i ekonomické možnosti uživatelů volnočasového trhu a individuální nabídkou na něj reaguje.

V rámci legislativy je též vyjádřena podpora a zájem státu na aktivním fungování využívání volného času dětí a mládeže. Zároveň je zaměřena pozornost na děti nadané i na děti vyžadující speciální péči, tak aby byly všem poskytnuty rovné příležitosti i v této oblasti občanského života.

Každý z rodičů je v rámci svého tradičního výchovného působení postaven před rozhodování, které zájmy dítěte podpořit, které by tam sám rád viděl, ale jaksi se míjejí

s představami a přáními dítěte a to se nabízenému, dokonce požadovanému zpěčuje a odmítá ho.

Práce je zaměřena na výběrové zmapování nabízených možností ve městě Děčíně u čtyř institucí, které se s naplňování volného času zabývají, někde okrajově, někde profesionálně i s kvalitativním postupem a růstem odbornosti na poli zájmových aktivit.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce je porovnat získaný souhrn informací mezi sebou, identifikovat slabé a silné stránky nabídek, především na jejich využití a zároveň vyjádřit náhled na dostupnost jednotlivých oblastí pro občanskou veřejnost s nižším ekonomickým statutem. Cílem je rovněž určit, zda jednotlivé instituce pomáhají při prevenci kriminality, drogové závislosti či záškoláctví a zároveň podporují zdravý způsob života dětí a mládeže. Místní dostupnost s ohledem na znalost prostředí je u navštívených zařízení bezproblematická. Cílem práce je také naučit se pracovat s odborným textem a vést odbornou diskusi na dané téma.

Práce se skládá ze dvou částí. První část je teoretická a zabývá se vysvětlením základních pojmů, mezi které patří vývoj a historie volného času, jeho funkce, způsoby trávení volného času, demografické souvislosti, životní stadia, věková struktura, vliv rodiny, volnočasové instituce, legislativa.

Druhá část je praktická a zaměřuje se na zkoumané instituce ve městě Děčín, zda podporují svojí činností a nabízenými volnočasovými aktivitami zdravý životní styl dětí a mládeže, zda působí preventivně proti kriminalitě, záškoláctví a drogové závislosti.

Při zpracování práce bylo nejdříve nutné vybrat vhodnou odbornou literaturu a informační zdroje na dané téma a potom zpracovat teoretickou část popisující volný čas mládeže a nabídku institucí. Dále byl důležitý výběr vhodných zařízení poskytujících volnočasové aktivity a vytvoření faktické osnovy, která stanovila postup další práce. Po prostudování teorií o konkrétních organizacích následovala jejich návštěva spojená s prohlídkou, pozorováním, rozhovorem se zaměstnanci a žáky, seznámením se s veřejnými tiskovinami. Na závěr jako hlavní cíl bylo nutné zpracovat prezentaci jednotlivých zařízení a provést vyhodnocení a následná doporučení.

3 Teoretická část

3.1 Vymezení pojmů

3.1.1 *Volný čas*

Volný čas představuje specifickou oblast života, která přináší člověku radost, potěšení, štěstí, prostor pro tvořivost a sebevyjádření, podporuje zdraví a pohodu. Volný čas patří mezi základní lidská práva.

Volným časem rozumíme chvíle, které splňují kritéria odpočinku, zábavy a rozvoje osobnosti. Každý člověk prožívá svoje aktivity různě – to co pro jednoho představuje ideální relaxaci je pro druhého vyčerpávající, záleží na kultuře, tradicích a sociálních hodnotách. Mezi další funkce patří například uspokojování potřeb, příležitost k formování dovedností a znalostí, poznávání různých oblastí života.

Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost

Je to čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí. Je to činnost, do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí a přináší mu příjemné zážitky a uspokojení. Jako hlavní funkce volného času se uvádějí: odpočinek, zábava a rozvoj osobnosti (B. Hofbauer, 2004, str. 13).

Mezi další funkce patří například uspokojování potřeb, příležitost k formování dovedností a znalostí, poznávání různých oblastí života.

Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče).

Roger Sue, soudobý francouzský sociolog, vymezil funkce volného času na sociální, terapeutickou a ekonomickou. Sociální funkce zahrnuje socializaci v různých sociálních prostředích včetně rodiny a sdružování, vztah ke skupině a obsahuje

potvrzení vlastní osobnosti a sociálního uznání. Terapeutická funkce zahrnuje hledisko zdravotní, smyslový rozvoj, prevenci chorob a zdravý životní styl. Ekonomickou funkcí se doceňuje hospodářský význam volného času pro jednotlivce i pro společnost.

Z výchovných důvodů je žádoucí ovlivňovat volný čas dětí a mládeže, kteří ještě nemají dostatek zkušeností a potřebují citlivé a nenásilné vedení.

Pohled německého myslitele Josefa Piepera (1992) na volný čas:

„Smyslem volného času není, abych mohl pracovat déle a bez poruchy..., ale abych i v pracovní funkci, která mě omezuje na určitý aspekt reality a činí si nárok jen na jeden určitý díl mé duše, přesto zůstal člověkem, to znamená, abych si rozuměl a realizoval se jako bytost, která je zaměřena na celek skutečnosti.“

3.1.2 Historie volného času

Zkracování doby námezdní práce dospělých a dětí umožnilo přeměnu významné části jejich života z času nutnosti a podřízenosti na čas vlastní volby a dobrovolné účasti.

Ve středověku se pro Evropu uvádí celoročně 2500 hodin práce, počet pracovních dní dosahoval mezi 215–290.

Po skončení 30 leté války si bohatí obyvatelé měst začali budovat své víkendové domy, kde trávily především svůj volný čas. Ve městech začali vznikat kluby, spolky, hřiště, cvičiště, skautská hnutí, sokolské aktivity, domy pionýrů a jiné aktivity.

V první polovině 19. století průměrná denní pracovní doba činila 12–14 hodin. Postupně její délka klesla až na 8 hodin denně a 48 hodin týdně (Hofbauer B., 2004, str. 26).

Meziválečné Československo začalo budovat různé organizace tělovýchovy, sportu, táborů. Po válce se rozvíjela různá hnutí mladých lidí, začali vznikat školy-internáty.

Od poloviny 60 let minulého století docházelo k poznání, jak významná oblast života je volný čas. Zlepšovaly se podmínky pro jeho rozvoj a rozšiřování. Zkracovala se pracovní doba u dospělých, byl zaveden pětidenní pracovní i školní týden a vzrůstal

počet žáků středních a vysokých škol a jejich účast na aktivitách volného času (J. Pávková a kol., 1999, str. 24).

V devadesátých letech 20. století se významně rozšiřuje věkové, sociální a zájmové spektrum účastníků volného času, volný čas se stává neodmyslitelnou součástí prodlužujícího se lidského života. Do měst se soustřeďuje kumulace volného času důsledkem procesu urbanizace. Tento vývoj zásadně působil zprostředkovaně i na děti a mládež.

3.1.3 Demografické souvislosti a urbanizace

Volný čas ovlivňují významně demografické i etnické změny ve složení obyvatelstva. Růst světové populace, prodlužování délky života a rychlý růst počtu seniorů způsobuje, že volný čas se stává celoživotním fenoménem a jeho potřeba výchovného zhodnocení se rozvíjí již od raného dětství do pozdního stáří.

Dnešní vývoj naznačuje pokles průměrného počtu dětí v rodině, prodlužování délky života, pokles počtu sňatků a naopak zvýšení počtu rozvodů, zvýšení počtu rodičů samoživitelů. Ekonomická situace v naší zemi přispívá ke zvýšení nezaměstnanosti, sociálním nejistotám v mnoha rodinách a tím ke zhoršení bytových a sociálních podmínek. U dětí z těchto rodin pak může docházet ke snižování sebevědomí až frustraci a následně i k jejich vyloučení z vrstevnického kolektivu. Tato situace pak následně zvyšuje počet dětí, které jsou ohrožovány sociálně patologickými jevy, které negativně ovlivňují jejich další vývoj.

Mezi významné vlivy působící na způsob trávení volného času patří i jeden z nejstarších procesů ve vývoji společnosti, proces urbanizace, při kterém se prostředí mění na městské např. založením nového města, růstem působnosti města, vývojem města či pozvolnou přeměnou z venkovského sídla na městské. Mění se tak způsob života a vztahy mezi lidmi a tím vzniká nový způsob trávení volného času (<http://cs.wikipedia.org/wiki/Urbanizace>).

3.1.4 Volný čas a životní styl

Životní styl člověka se projevuje v jeho chování, ve způsobu života i v hodnotách, které uznává. Každý si utváří svůj individuální systém hodnot. Z hlediska volného času existují například jedinci, pro které je práce největší hodnota a volný čas je opomíjený a naopak lidé, pro které má největší hodnotu volný čas strávený podle jejich představ, kdy se mohou věnovat svým zálibám a koníčkům. Ideální je najít kompromis mezi pracovními povinnostmi a volným časem.

Mezi ukazatele životního stylu patří i sociální interakce a vztahy mezi lidmi a skupinami navzájem. Mezi důležité vlivy působící na styl trávení volného času patří bezesporu rodina. První zkušenost s využíváním volného času získáváme v rodině, rodiče jsou vzorem pro děti, jak trávit volný čas. Děti napodobují jejich životní styl.

Na výchově ke zdravému životnímu stylu se podílí jak rodiče, tak i pedagogové, vychovatelé a jejich cílem je vychovat aktivního člověka, který bude umět hospodařit se svým časem, bude mít pestré a mnohostranné zájmy a uvědomí si jejich životní hodnotu a velký přínos pro život. Z pedagogického hlediska má volný čas dětí a mládeže dva úkoly:

1. Výchova ve volném čase naplňováním téhož smysluplnými aktivitami.
2. Výchovou k volnému času, poskytnutí orientace v různých oborech a zájmových činnostech na základě zkušeností (Pávková a kol., 1999, str. 20).

3.2 Věková struktura a volný čas

3.2.1 Dospělí

Dospělost se projevuje tím, že je člověk schopen samostatně myslet a jednat, umí si svůj život reálně plánovat, je si vědom odpovědnosti za své činy (Hartl, Hartlová, 2000, str. 120). Lidé v dospělosti myslí více racionálně a konzervativně.

3.2.2 *Děti a mládež*

■ *Předškolní děti*

Nejdůležitější období preventivní výchovy je v prvních pěti letech života dítěte, kdy se vytváří smysl pro řád, svědomí a základní životní postoje. Důležitá je výchova ke zdravému způsobu života od raného věku, do které patří sebedůvěra, samostatnost, podpora zkušeností, motivace k aktivnímu poznávání a prožitkům, rozvoji tvořivosti a estetickému cítění.

Důležité jsou spontánní dětské pohybové hry bez viditelných zásahů dospělých, aby činnost vycházela ze samotného dítěte, z jeho vnitřní motivace, ze snahy zjistit, co umí.

Někdy vedou rodiče malé děti k dravosti, egoismu, bezohlednosti, což může později vyvolat řadu problémů u některých dětí, které se mohou stát kruté, bezohledné, asociální a je s nimi velmi obtížné soužití.

■ *Školní děti*

Škola se významně podílí na osvojení si aktivního nebo pasivního přístupu dětí k trávení volného času a jeho kvalitě. Vychovává děti podle určitých cílů, které jsou ve výchovných plánech a požadavcích, ovlivněné vzdělávací politikou a tradicí školy. V neposlední řadě si škola všímá sklonů a projevů nadání u jednotlivých dětí a aktivně se podílí na jejich upevňování a prohlubování.

Škola podporuje individualitu každého žáka, pomáhá při získání potřebných znalostí a vědomostí pro jeho budoucí život a připravuje žáky na zapojení se do občanské společnosti.

Děti mladšího školního věku mají většinou velkou šíři zájmů, které jsou ale více nestálé a povrchní. Jejich charakterové vlastnosti se teprve vyvíjí. Nejvýznamnější činností je učení, které uspokojuje jejich dětskou zvědavost. Uskutečňuje se spontánně i záměrně při vyučování a přípravě na ně. Hra má pro ně stále velký význam, ale je více realistická, promyšlená a složitější. Děti si více hrají ve skupinách a spolupracují při hře (Hájek, Pávková a kol., 2003, str. 30).

■ *Mládež*

Sociální skupina tvořená lidmi ve věku od 15 do 25 let, kteří ve společnosti již neplní role dětí, avšak společnost jim ještě nepřiznává role dospělých. Má charakteristický způsob myšlení, jiné vzory, hodnoty a normy.

Jako mladý člověk, jehož fyzický a psychický vývoj se blíží ke svému dokončení, je však sociálně a mravně nevyzrálý. Vazby s rodiči se uvolňují, preferuje styk s vrstevníky, rozvíjí se intenzivní emoční život. Je to období hledání jistot, nedůvěry k autoritám, tendencí riskovat (Průcha, 1995, str. 16,120).

V obtížném vývojovém období je trávení volného času hlavním zdrojem kladných a záporných orientací mládeže, již se potýká s nabídkou „dospěláckých“ volnočasových aktivit a ještě přetrvávají vazby z dětství. Jako ve všech oblastech života mladistvého i tato transformace se neobejde bez střetů a kolapsů jak mezi vlastními vrstevníky, tak rodiči, představami a požadavky společnosti. Prostřednictvím médií získávají informace o světě dospělých i vrstevnících, rozvíjejí své zájmy a také se mohou sami podílet na mediální tvorbě.

Pro mnoho dnešních mladých lidí se sport a ostatní aktivní formy trávení volného času stávají příliš namáhavé a chtějí být baveny bez vynaložení námahy. Velkou měrou k tomu přispívají právě média, jako jsou televize, počítače a filmy, mající velký podíl na stavu naší společnosti. Přispívají k tomu i rodiče, kteří raději odloží své děti k televizi, namísto toho, aby jim nabídli jiné pro děti přitažlivé a prospěšnější aktivity. Rodiče by měli ukazovat na osobním příkladu, jak se dá trávit volný čas jinak než jen u počítače či televize a vést děti ke zdravému životnímu stylu.

Především vlivem médií se také výrazně mění osobní vzory mladých lidí. Celebrity se stávají vzorem, mladí lidé se je snaží napodobit a přiblížit se jim. Je třeba korigovat vliv nepřetržitého vstupu prezentovaných mediálních vzorů, momentální módnosti určitého zájmu nebo aktivity a v neposlední řadě oblíbené in a out v čemkoli, od oblékání přes životní styl, poslouchanou hudbu nebo nové filmy a osobnosti v nich.

■ *Vrstevnické skupiny*

Především v období adolescence se stávají vrstevnické skupiny jedinečným a nezastupitelným výchovným činitelem. Pobyt ve skupině vrstevníků má nenahraditelný význam pro duševní růst dětí a mládeže. Učí se tím komunikaci, zapojení do společné

činnosti, sdílení radostí a starostí, určitého skupinového prožitku, společného překonávání překážek. Jsou to jedinečné podněty vedoucí k rozvoji důležitých sociálních dovedností a zážitků, které pozitivně ovlivňují osobnost dětí. Nedostatek kontaktů se svými vrstevníky může mít negativní vliv na chování v dospělosti. Vrstevnické skupiny jsou často nositeli určité subkultury či dokonce kontrakultury. Příslušnost k takové skupině významným způsobem určuje náplň volného času člena takové skupiny. Některé skupiny jsou rizikové, projevující se sociální patologií (extremistické, drogová subkultura, sekty), ve kterých jedinci často hledají možnost seberealizace.

Neziskové dětské a mládežnické organizace naopak nabízejí prostředí bohaté na skupinové prožitky, které prospívají jak dítěti, tak společnosti.

Na vývoj dětí mají vliv především tyto oblasti aktivit: v rodinném prostředí, ve škole a ve volném čase. Volný čas je v současné době důležitější než dříve. Čas, který věnují rodiče dětem, se zkracuje a ve škole nemají dostatek podnětů, které vedou ke komunikaci a aktivitě.

3.3 Legislativa

Zákonné a jiné normy vstupující do výkonu ÚV a OV ve školských zařízeních.

3.3.1 Zákony

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) § 118.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

3.3.2 Vyhlášky

- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Vyhláška nabyla účinnosti dnem 17. února 2005.
- Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Vyhláška nabyla účinnosti dnem 17. února 2005.
- Vyhláška č. 71/2005 Sb., o základním uměleckém vzdělávání.
- Vyhláška č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání.

3.3.3 Směrnice

- Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 19 963/2005-44, kterou se stanoví závazná osnova a postup, podle kterých zpracovávají KÚ a OÚ obcí s rozšířenou působností rozborů hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu.
- Směrnice Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. j. 19 963/2005-44, kterou se stanoví závazná osnova a postup, podle kterých zpracovávají KÚ a OÚ obcí s rozšířenou působností rozborů hospodaření s finančními prostředky státního rozpočtu.

3.3.4 Metodické pokyny

- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.
- Metodický pokyn k odměňování pedagogických pracovníků a ostatních zaměstnanců škol a školských zařízení a jejich zařazování do platových tříd podle katalogu prací (č. j.:10300/2010-25).

Bílá kniha – národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol.

3.4 Instituce

Podle psycholožky Mgr. Kateřiny Beerové je vhodné s kroužky začít ve školním věku za podpory a dohledu rodičů. Měla by se respektovat individualita každého dítěte, jeho zájmy a nadání, ale není dobré děti přetěžovat velkým počtem kroužků.

■ *Přirozené prostředí pro hru*

Nedostatečný styk dětí s přirozeným prostředím má mnoho negativních dopadů na duševní a tělesný vývoj. Děti, které jsou dlouhodobě uzavřené v místnostech od raného věku, mají méně rozvinuté pohybové schopnosti, negativní dopad na psychiku, horší manuální zručnost a větší náchylnost k různým onemocněním. Častý pobyt venku poskytuje dětem větší poznání a pochopení přírody, větší mentální výkonnost, lepší koncentraci.

Ve městech jsou děti nuceni trávit svůj volný čas převážně v uzavřených místnostech. Ubývá volného prostoru a prostředí pro hry, neboť ve městech je zvýšené

riziko úrazu, větší dopravní provoz, více škodlivého smogu, pouliční kriminalita. Také subjektivní faktory jako sledování televize nebo hry na počítači omezují pobyt dětí venku a vedou k sociální izolaci, která má neblahé důsledky pro další vývoj dítěte.

Podle dětských psychologů děti potřebují přírodní prostředí, otevřený prostor, kde se mohou věnovat pohybovým a sportovním aktivitám, prostor ulice, neorganizovaný prostor jako jsou různé opuštěné zahrady a dvory, tajný prostor a prostor k dětské hře jako jsou prolézačky, skluzavky. Pro vývoj dítěte je důležité, aby všechny tyto prostory ve městech existovaly, ale v dnešních městech dochází k postupnému úbytku prostředí vhodného pro dětskou hru.

Nevhodné prostředí vede i k negativnímu sociálnímu chování, agresivitě a dětským rvačkám.

3.4.1 Rodina

Rodina zůstává hlavním útočištěm před veřejným světem pro její členy a zejména pro děti, kde se mohou kdykoliv uchýlit do bezpečí. Lidé v ní nachází uspokojení svých primárních potřeb. Děti si v rodině utváří své základní představy, hodnoty a názory jak politické, morální, estetické či pracovní, tak se i společným soužitím neustále rozvíjí a proměňují.

Dříve spolu rodiny trávily více času, byly stabilní, předávaly si zkušenosti z jednoho pokolení na druhé. V současné době ale došlo ke změně hodnotového systému a některé nemateriální hodnoty jsou dnes v rodinách podceňovány.

Velmi žádoucím cílem je, aby každá rodina projevovala aktivní zájem o volný čas dětí, který by měli prožívat bohatě, smysluplně a tvůrčím způsobem, za citlivého vedení rodičů, či příslušníka rodiny. Rodiče by měli dávat svým dětem pozitivní příklad volnočasového chování, reagovat na jejich zájmy, potřeby a nadání dětí. Nemusí investovat mnoho finančních prostředků na jejich aktivity, ale jde zejména o posílení rodinných vztahů a uspokojení citových potřeb dětí, které potřebují lásku, řád a vzory, se kterými by se mohly identifikovat, povídat si s nimi, poslouchat je, reagovat na to co dělají, zajímat se o ně, o to jak tráví volný čas a s kým. Měli by dětem, které se neumějí

v možnostech trávení volného času orientovat, pomoci s hledáním pro ně nejvhodnějšího způsobu trávení volného času.

Na druhou stranu názor, že volný čas dětí plně zabezpečí rodina je mylný. Má nejen nedostatek času, ale chybí jí i potřebné materiální vybavení a odborná kvalifikace. Rodina též nemůže uspokojit potřebu dětí a dospívajících sdružovat se ve skupinách svých vrstevníků (Pedagogika volného času, J. Pávková a kol., 1999, str. 16).

■ *Tradice*

V některé rodině je přímo tradice určitého druhu činností, v každé generaci se jí někdo věnuje, realizuje ji společně s dítětem. Dítě tuto tradici přejímá, formuje se jeho zájmová činnost toho druhu. Dostává se mu tak větší pozornosti, povzbuzení a odborné rady.

Společná účast rodičů a dětí na různých zájmových, sportovních, vědeckých či kulturních činnostech poskytuje dětem mnoho nových a zajímavých zkušeností a zážitků, které vedou k jejich pozitivnímu rozvoji.

■ *Sociokulturní a ekonomický status*

Rodina je základní sociální skupina, která rozhodujícím způsobem ovlivňuje většinu dětí a mládeže při trávení volnočasových aktivit. Nároky a požadavky na rodinu v dnešní době stále vzrůstají, a tím dochází k proměnám v plnění její funkce. Mezi hlavní funkce rodiny patří biologicko-reprodukční, která zabezpečuje udržení života početím, sociálně-reprodukční funkce, která učí děti přizpůsobit se životu a způsobu chování ve společnosti, dále kulturně-reprodukční funkce, která seznamuje s kulturou společnosti a ekonomická funkce, kdy se rodina stává významným spotřebitelem, na kterém je závislý trh (<http://seminarky.cz/Rodina-17660>).

Průmysl volného času se stává prosperujícím odvětvím, který je využíván pro výchovnou, vzdělávací a komerční činnost.

3.4.2 Škola

Většina škol nabízí aktivní trávení volného času, například ve formě zájmových kroužků, nepovinných a volitelných předmětů, školních družin, žákovských projektů, volného užívání tělocvičen a hřišť. Volnočasové aktivity školy v letech školní docházky odkrývají zájmy a nadání dětí a mladých lidí, rozvíjejí je samy nebo tomuto rozvoji dávají podněty.

Například jazykové nebo počítačové kurzy pořádané školami ve volném čase rozšiřují znalosti, dovednosti a kompetence zájemců, které jsou užitečné i pro jejich budoucí profesní život a kariéru.

Důležitá je i tělesná výchova ve škole, která modeluje vztah ke sportu ve volném čase. Hlavním úkolem je naučit žáky jak nejlépe rozvíjet své pohybové schopnosti a pohybový režim i mimo školní tělesnou výchovu, rozvoj zdravotně orientované zdatnosti, libé prožívání pohybové aktivity, spolupráce a tvořivost v kreativních pohybových hrách. Pohybová aktivita je nutná pro optimální růst a vývoj nervové soustavy, zvyšuje svalovou hmotu a její výkonnost, posiluje kostru a šlachy, zabraňuje vadnému držení těla a je důležitá jako prevence vzniku obezity.

Nesprávně pochopená tělesná výchova jako orientace na výkony a soutěživost naopak vede u průměrných a podprůměrně disponovaných žáků k frustraci, strachu z neúspěchu, ztráty důstojnosti a tím i snaze vyhnout se jakékoliv pohybové aktivitě. Tím negativně ovlivní jejich budoucí vývoj z hlediska zdravého vývinu a životního stylu.

■ *Družina*

Školní družiny pracují s dětmi prvního stupně základní školy. Plní funkci výchovnou, zdravotní i sociální. (J. Pávková a spol., 1999, str. 45). Řídí se pravidly a požadavky pedagogiky volného času. Navazují na vzdělávací činnost základní školy, ale zabezpečuje dětem i odpočinek, rekreaci a zájmové činnosti. Nabízejí pestrou strukturu zájmových činností s dostatkem pohybu. Vychovatelé jsou v každodenním kontaktu s žáky a mohou na ně výchovně působit a ovlivňovat pozitivně jejich rozvoj pomocí pestrých mimoškolních aktivit. Starají se o děti v ranních a odpoledních hodinách v době mimo vyučování. Většinou jsou součástí školy.

■ *Školní klub*

Školní kluby na základních školách vznikly jako zařízení výchovy a péče o děti zaměstnaných rodičů již po druhé světové válce. Jsou určeny především pro žáky druhého stupně. Nabízí dětem společné i individuální aktivity, pravidelné kroužky, jednorázové akce, výlety, soutěže, besedy. Poskytují žákům více volnosti a samostatnosti než školní družiny. Rozvíjí společenskovední znalosti dětí, přírodovědné znalosti, sportovní dovednosti, rozvíjí výtvarnou a pracovní zručnost. Cílem je vyplnit volný čas dětem v odpoledních hodinách.

3.4.3 *Školská zařízení*

■ *Dům dětí a mládeže*

Navazují na působení rodiny, školy a spolupracují především s dobrovolnými organizacemi sportovní a kulturní činnosti pod odborným pedagogickým vedením. Nabízejí různorodé zájmové činnosti na základě dobrovolnosti, pravidelnosti i příležitostné soutěže, rozvíjejí zájmy a nadání dětí, podporují jejich rozvoj ve volném čase. Nabízejí účast dětem, mládeži, rodičům s dětmi i jiným zájemcům.

■ *Základní umělecká škola*

Základní umělecké školy nabízí dobrovolnou výuku v mimoškolní době. Zaměřují se především na výuku hudební, taneční, výtvarnou a literárně dramatickou. Podporují umělecké vzdělávání dětí a mládeže.

■ *Střediska pro volný čas*

Hlavním posláním středisek volného času je vhodně podporovat a vést děti a mládež k rozvoji osobnosti, ke smysluplnému využívání svého volného času. Dosahují toho pestrou paletou nabízených aktivit určených pro děti, mládež a dospělé. Střediska jsou určená pro všechny zájemce a nabízí vzdělání a zdokonalení ve všech oblastech lidské činnosti formou pravidelných kroužků, soustředění, vzdělávacích kurzů, turnajů, soutěží či jednorázových akcí. Děti jsou zde pod vedením zkušených pedagogů a

profesionálů, kteří jim poskytují odborný dohled a metodickou, popřípadě materiální pomoc. Patří mezi ně například Domy dětí a mládeže nebo stanice zájmových činností.

3.5 Zájmové organizace

3.5.1 Nízkoprahová zařízení

Nízkoprahová zařízení poskytují podporu, zázemí a odbornou pomoc dětem a dospívajícím v obtížné životní situaci, ohrožené komplikovanými životními událostmi a rizikovým chováním, dětem žijící v sociálně vyloučených komunitách. Cílem je pomoci při sociálním začlenění do skupiny vrstevníků a do společnosti a zmírnit dopady rizikového chování na jejich zdraví a další vývoj, pomáhat při zvládnání krizí v životě. Cílová skupina klientů jsou děti od 6 do 26 let. Poskytované služby jsou na principu nízkoprahovosti, dodržování práv klientů, dodržování profesní etiky. Mezi poskytované služby patří podpora vlastních aktivit nabídkou volnočasových aktivit pro děti, podpora při přípravě do školy, sociální služby, poradenství, poskytování informací, preventivní programy, jednání s institucemi, zážitkové aktivity a terénní sociální práce. Formy poskytování služeb mohou být ambulantní nebo terénní.

3.5.2 Junák

Mezi nejpočetnější sdružení mladých lidí patří Junák, který vznikl v roce 1907 jako součást skautského hnutí. U nás založil hnutí A. B. Svojsík a bylo nazváno Junák – český skaut (J. Pávková a kol., 1999, str. 150). Jeho poslání je působit mezi dětmi a mládeží a vést je k duchovní, mravní a tělesné zdatnosti, k plnění povinností k bližnímu, společnosti, vlasti. Zaměřuje se hlavně na pobyt v přírodě, výchovu praktických dovedností, družnost a sebekázeň. Junák se snaží naučit děti nebýt lhostejné k dění ve společnosti a okolí, učí je hledat různá řešení při vzniklých problémech, týmové práci, pracovat na sobě, zdokonalovat své vlastnosti a schopnost, být zodpovědný za své činy.

Dělí se do tří skupin, aby mohli být respektovány různé požadavky všech věkových kategorií dětí a mládeže (Hofbauer B., 2004, str. 107).

3.5.3 Pionýr

Pionýr je druhé největší sdružení dětí a mládeže. Vznikl v roce 1990 a navázal na tradice let šedesátých. Je to hnutí demokratické, nezávislé na politických stranách a ideologiích, otevřené, samostatné, a dobrovolné. Pořádá pravidelnou činnost kolektivů různého věku nebo zaměření. Vyhláší mnoho soutěží i pro děti, které nejsou členy, zajišťuje letní tábory pro děti. Svoji činností přispívá k rozvoji osobnosti dítěte, jeho všestrannosti, k prevenci kriminality. Jako hlavní prostředek používá hru ve všech podobách. (Hofbauer B., 2004, 107)

3.5.4 Sportovní kluby

Sportovní kluby nabízí pestrou škálu sportovních aktivit s cílem vybudovat a upevnit kladný vztah dětí a mládeže ke sportu a podpořit jejich zdravý tělesný i duševní rozvoj ve volném čase. Zaměřují se i na výchovu nových sportovních talentů již od útlého věku. Dětem se věnují profesionální i dobrovolní trenéři. Členy sportovních klubů se pravidelně zúčastňují místních, krajských, celorepublikových i mezinárodních soutěží a závodů.

3.5.5 Kulturní a jiné organizace (soubory a sbory, hudební skupiny, rybáři, myslivost apod.)

Instituce (z lat. instituere, ustanovit, zřídit) znamená v sociologii obecně praktikovaný, schvalovaný a předávaný způsob jednání a vztahů. Působí jednak jako mechanismus sociální kontroly a udržování sociálního řádu, jednak jako vzor jednání, který ulehčuje život a usnadňuje spolupráci.

Z kulturně-antropologického hlediska se instituce obvykle chápou jako více méně závazné vzorce chování, které usnadňují život tím, že určitá jednání dovolují jaksi automatizovat. Zjednodušují orientaci ve světě („redukuje komplexitu“), šetří energii a podstatně usnadňují spolupráci i velkého počtu lidí. Činí jednání druhých srozumitelnějším a předvídatelnějším, takže také podporují vzájemnou důvěru a pocit soudržnosti. Instituce vznikají jistou typizací jednání (institucionalizací) a podle některých u člověka nahrazují chybějící instinkty (Keller J., 2005, str. 66).

V souvislosti s aktivním naplňováním volného času je výše uvedené nutné pro pochopení fungování zájmových institucí s celostátní působností, které jsou v mnoha případech profesionalizovány a dokonce ošetřeny samostatnými zákony. Jejich členové jsou jak občané v pracovním poměru u zájmové organizace, dobrovolní členové, přičemž všichni dodržují stanovená pravidla a zákony v plné míře a vytvářejí až tisícové členské základny. Jejich činnost je společností kladně hodnocena a přijímána. V některých rodinách dokonce tradičně a předává se po generace – rybáři, včelaři, myslivci, kynologové, divadelní ochotníci, dobrovolní hasiči, Český červený kříž...

3.5.6 Neziskové a nestátní organizace (nadace apod.)

NNO je organizace nezřizovaná státem a na státu nezávislá, která je určena k obecně prospěšné činnosti nebo k neziskové činnosti pro soukromý prospěch. Většina aktivit NNO směřuje k ochraně životního prostředí, podporují zájmy chudých, poskytují základní sociální služby, podporují rozvoj komunit. V ČR jsou zřizované kraji, obcemi a samosprávnými částmi obcí.

http://cs.wikipedia.org/wiki/Nest%C3%A1tn%C3%AD_neziskov%C3%A1_organizace

3.5.7 Obecně účast v občanské společnosti

Člověk je tvor společenský a tak od nepaměti vyhledává druhé, tvoří neformální jednorázové i opakující se skupiny až přátelské. Při setkávání se otvírá komunikace a postupným seznamováním se znovu utváří další spřátelená skupina.

K setkávání se volí cokoli od rodinných událostí, ať už veselých nebo smutných, po různá pracovní či místní až celostátní výročí. Kulturní a sportovní utkání všech stupňů umožňují sdružovat se názorově, pod vlivem pravého i falešného patriotismu, veselit se, hlučet, hlasitě vyjadřovat myšlenky, protestovat či jakkoli jinak se podílet na trávení volného času v občanské společnosti.

Na tyto aktivity nezřídka navazují zorganizované akce buď pod hlavičkou nějaké organizace nebo instituce, až po prosté fungování sociálních sítí na internetu nebo SMS zpráv jako svolávacího mechanismu.

Jedná se o příležitostné akce, nabídky, komerční záležitosti, plánované např. plesy, jednorázová vzdělávací setkání, Works shopy, pochody, manifestace apod.

3.6 Způsoby trávení volného času

Jedním ze způsobů je činnost spontánní. Je ovlivňována nepřímo, je přístupna všem a nemá vymezený určitý čas. Pokud je účasten i pedagogický pracovník, působí jako rádce, motivující činitel a zajišťuje bezpečnost účastníků.

3.6.1 Aktivní

Aktivní činnost zahrnuje pohybové aktivity venku nebo v různých kroužcích a oddílech. Podle článku Radka Mikuláše z časopisu Respekt „Zaniklý svět rychlých šípů“, má mnoho dnešních dětí tolik zájmů, které jsou po většinu týdne více či méně řízené. Má tolik volnočasových aktivit, že nemůže tzv. „sejít z cesty.“ Ale je toto ta správná cesta? Mezi volný čas se už méně počítá jakákoli shora neřízená aktivita, která přirozeně, sama od sebe, vychází z vlastních pohnutek dítěte – pobyt v přírodě, hra, výtvarné aktivity, rekreační sportování apod. Velmi ubylo her „na něco“, daleko více si

děti hrají „s něčím“, co je mnohem méně tvůrčí, zejména, mají-li v ruce zcela hotové hračky, které si v podstatě hrají i samy, zásah dítěte může hračku poškodit.

Dítě je tedy, mnohem více než kdy dříve v historii trvale řízeno. Někam směřováno a hlídáno. Má mnohem méně času a prostoru pro vlastní zkoumání světa, svého okolí, pro volnou hru se svými kamarády, spolužáky, sousedy apod. Lepší je situace na vesnici, ale ve větších městech je vlastně nebezpečné a společensky nežádoucí nechávat dítě bez dozoru jen tak venku na ulici.

3.6.2 Pasivní

Pasivně strávený čas je většinou doma u televize nebo počítače, případně četbou či jinou klidnou aktivitou. Nejen vliv rodiny, společnosti, kultury a vrstevníků může způsobit, že se část mládeže dostane na šikmou plochu díky nedostatku aktivit ve svém volném čase. Do této skupiny ohrožených dětí patří především chroničtí sledovači televize, filmů a počítačových her, mladí lidé bloudící po ulicích, ubíjející nudu a vyhledávající dobrodružné aktivity pomocí násilí, kriminality, drog a alkoholu. Jsou známy případy, kdy nevhodný způsob využívání volného času – zejména nedostatek hodnotných zájmových činností realizovaných ve skupině, která nepřijala společenské normy, bývá zdrojem nepříznivého vývoje a značně přispívá ke vzniku kriminality mladistvých, drogových závislostí apod. (J. Čáp, 1990, str. 72).

Děti jsou často uzavírány do virtuálního světa, k počítačům, do různých zájmových kroužků, kde se nemůžou věnovat běhání venku, házení, šplhání, zápasení, získávání nejrůznějších zkušeností hmatem, sluchem, zrakem, ochutnáváním neřízeným pobytem v přírodě potřebných pro zdravý fyzický a psychický vývoj. Ve škole ani doma tyto činnosti nejsou na denním pořádku, případně nejsou ani dovolené a to může souviset s celou řadou civilizačních problémů.

3.6.3 Organizované

■ Pravidelné

Zájmová činnost pravidelná zahrnuje aktivity, které se konají po celý rok pod vedením kvalifikovaného vedoucího. Slouží k získání nových dovedností a vědomostí, posílení kladného vztahu k určité činnosti.

■ Příležitostné a dobrovolné (vypsané konkrétní soutěže – individuální příprava apod.)

Zájmová činnost příležitostná zahrnuje aktivity, které jsou organizované, opakující se i jednorázové, vzdělávací, sportovní, rekreační i oddechové. Jsou časově ohraničené a mají pedagogický dozor.

■ Závazné (skupinové pro organizace)

Na počátku každé takové volnočasové aktivity je vlastní zájem, mnohdy nadání, ambice rodičů nebo nápad a přímluva kamaráda. Začíná se chodit zvolna, ale pravidelně a postupně se jedinec stává součástí zájmové skupiny, která je na jeho přítomnosti závislá a pokud by se nedostavil ve smlouvenou dobu na určené místo, pokazil by zájem celé skupině, činnost by nemohla být vykonána – např. soubory hudební, pěvecké a divadelní, sportovní oddíly, či jinak utvořené soutěžní družstva (vědomostní soutěže, taneční páry či soubory apod.) Většinou organizováno občanskými sdruženími nebo obecně prospěšnými společnostmi a spolky, ale též v rámci kultury, sportu a školství.

3.6.4 Aktuálně

Podle průzkumu projektu s názvem *Není nám to jedno!*, kterého se zúčastnilo 1535 dětí ve věku od 6 do 16 let, téměř třetina školáků 31% nechodí do žádného kroužku, 58% dětí navštěvuje alespoň jeden zájmový kroužek, 43% dětí tráví svůj volný čas u televize, 30% ho tráví na internetu a hraním počítačových her. Nudu denně zažívá pouze 4% z nich, ale naproti tomu jejich volný čas zaplňují méně smysluplné aktivity.

Průzkum odhalil i příčiny zhoršujícího se životního stylu dětí. Ty, které nenavštěvují žádný kroužek, uvedli jako důvod nedostatek času 5% spojený s vyššími nároky na přípravu do školy, časově náročné dojíždění 18%, vysoká cena kroužků 17%, či jednoduše nezájem o dané aktivity, které pro ně nejsou dost atraktivní.

Na otázku Co by dělali ve svém volném čase nejraději?, by polovina dětí 50% preferovala hraní s kamarádem či sourozencem, se kterými je největší zábava a rozumí si spolu, ale ve které jde většinou jen o bezcílné procházení a povídání si. Neprojevují dostatek kreativity, nevědí, co by chtěli dělat a čím se zabavit. Hry na PC a internetu by preferovalo 16% dětí a sledování televize 12% (<http://www.neninamtojedno.cz/jak-dopadl-pruzkum/>).

3.7 Ekonomika volného času

V dnešní době patří aktivity nabízené ve volném čase k velmi úspěšnému byznysu. Díky prodlužujícímu se věku, zkracující se pracovní době a lepší ekonomické situaci chce dnes stále více lidí svůj volný čas trávit smysluplnou činností, která ho bude těšit a bavit, přinese mu dobrý pocit a uspokojení jeho potřeb. Trávení volného času sportem, relaxací, uměleckou tvorbou a dalšími zájmovými činnostmi působí pozitivně na naši mysl a tělo a patří ke zdravému způsobu života.

Proto instituce, které nabízí aktivity pro volný čas, jsou dnes velmi žádané a úspěšné na trhu. Z volného času se stalo odvětví, které je využíváno jak pro výchovnou a vzdělávací činnost, tak komerčně. Průmysl volného času je v tržních ekonomikách samostatným a většinou dobře prosperujícím odvětvím, které však často rezignuje na vzdělávací cíle a kultivaci osobnosti.

4 Praktická část

V souladu s cílem práce je v následující praktické části uveden popis a rozbor nabídky volnočasových aktivit dostupných ve městě Děčín.

Soubor faktů je zaměřen na zařízení a nabídky státních institucí, které sídlí přímo ve městě, tři jsou zřizovány městem a jedna krajským úřadem. Je zde proveden popis a vlastní provoz zařízení se zaměřením na trávení volného času u dětí a mládeže do 18 let. Sumarizace nabídky, její využívání, ekonomika a způsoby financování jednotlivých zařízení. Obecná charakteristika uživatelů nabízených zájmových aktivit.

4.1 Děčín

Město Děčín je statutární město a bylo založeno ve 13. století. Leží při soutoku řeky Labe s Ploučnicí a díky své poloze je často nazýván bránou severních Čech kde tvoří významný dopravní uzel. Nedaleko se rozprostírá chráněná krajinná oblast Česko-Saského Švýcarska, která je vyhledávaným cílem turistů. Celkem má asi 52 000 obyvatel ve věkovém průměru 40 let. Město Děčín nabízí lidem velké množství aktivit ve volném čase. Mezi oblíbené a často navštěvované instituce patří zámek Děčín, městské divadlo Děčín, kino Sněžník, společenský dům Střelnice, zoologická zahrada, muzeum, Dům dětí a mládeže, ZUŠ, hudební a taneční kluby, parky, hřiště, cyklostezka, sportovní centra, fitness centra, zimní stadion, aquapark a mnoho jiných (<http://www.mmdecin.cz>).

Statutární město je město, jehož správa je organizována (nebo může být organizována) podle základní městské vyhlášky nebo zemského zákona, přičemž se oba typy těchto právních norem označují jako statut města. Status statutárního města může znamenat buď právo města vydat statut města, nebo povinnost města vydat statut města (http://cs.wikipedia.org/wiki/Statut%C3%A1rn%C3%AD_m%C4%9Bsto).

Statutární město vykonává podle zákona o obcích a zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, zřizovatelskou funkci vůči příspěvkovým organizacím a prostřednictvím rady

statutárního města řídí nebo prostřednictvím odborů magistrátu metodicky vede dále uvedené příspěvkové organizace.

Příspěvkové organizace mají vlastní právní subjektivitu a při své činnosti se řídí obecně závaznými právními předpisy. V čele příspěvkové organizace je její ředitel, kterého do funkce jmenuje a z funkce odvolává rada statutárního města. Rada statutárního města stanoví řediteli příspěvkové organizace plat a odměny na základě návrhu vedoucího odboru magistrátu, který tuto příspěvkovou organizaci metodicky vede (<http://www.mmdecin.cz>).

4.2 Základní škola, Boletice nad Labem, ulice Míru 152, Děčín XXXII, příspěvková organizace

Základní škola Děčín XXXII – Boletice nad Labem, je příspěvková organizace zřizovaná statutárním městem Děčín. Vznikla v roce 1906 a byla postupně rekonstruována a rozšířena. Nachází se na okraji města Děčín ve čtvrti Boletice nad Labem a navštěvují jí převážně žáci z blízkého okolí. Nabízí místo asi pro 900 žáků. Škola je rozdělena do několika objektů podle věku studentů: 1. - 3. ročník, 4. - 5. ročník a II. stupeň. Aby tím nedocházelo k jejich izolaci, pořádá škola různé společenské akce pro všechny děti bez rozdílu věku.

Po materiální stránce je škola dostatečně vybavená. Má několik odborných učeben – kovodílnu, dřevodílnu, učebnu fyziky, chemie, výtvarné výchovy a přírodovědy. Žáci mohou navštěvovat dvě knihovny, studovnu, hrát stolní tenis, využívat herní kouty ve třídách, počítačové učebny, 3 tělocvičny, trávit volný čas na rozsáhlé zahradě, jejíž součástí je školní hřiště s atletickou dráhou, hřištěm na kopanou, kurty na odbíjenou, stolem na stolní tenis a košem na streetball.

Součástí školy je i školní družina umístěná v samostatném objektu, která zajišťuje organizovanou i spontánní činnost žáků a slouží především pro relaxaci a odpočinek po vyučování.

Nejen kulturní, ale i všeobecné znalosti a vědomosti žáků škola prohlubuje a zajišťuje mimo jiné i návštěvami knihoven, divadelních a filmových představení, koncertů, exkurzemi do různých podniků, pravidelnou účastí na olympiádách a soutěžích. Velké úspěchy škola slaví i ve sportu, především v atletice.

Zájmová činnost – mezi kroužky, které se pravidelně otevírají, patří hra na hudební nástroj (kytara, flétna), přírodopisný, matematický kroužek a moderní tanec. K oblíbeným činnostem patří i výtvarné a rukodělné kroužky, možnost využití volného přístupu na internet.

Škola se nachází v lokalitě s velkým počtem rodin ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, proto se snaží o vytváření vstřícného klima motivujícího k učení a práci a k pocitu bezpečí a důvěry (<http://www.zsboletice.info>).

4.2.1 Nízkoprahové komunitní centrum Kamarád

Již osmý rok funguje při Základní škole Boletice nad Labem nízkoprahové komunitní centrum Kamarád, které podporuje romské aktivity. Je provozován občanským sdružením Indigo. Vzniklo v roce 2004 za finanční podpory soukromého dárce Prof. Dr. Wolfganga Marcuse, bývalého poslance SPD NSR a filantropa. Svojí pomocí také přispěli ke vzniku centra Magistrát města Děčín, DDM Letná, ZŠ Boletice, OS Spektrum, Charitní sdružení Děčín a Úřad práce v Děčíně.

Vznik komunitního centra a jeho vybavení bylo financováno a podpořeno také ministersvem vnitra v rámci projektu „Úsvit“ částkou 300.000,- Kč. V roce 2011 je provoz centra financován příspěvkem od města Děčín ve výši 120.000,- Kč na materiál, provoz a platby za služby. Částkou 25.000,- Kč přispěl rovněž soukromý dárce Prof. Dr. W. Marcus. Služby pro děti a mládež jsou centrem poskytovány zdarma.

Centrum je moderně vybaveno, pro děti je zde k dispozici například 8 počítačů, malá kuchyňka na vaření, 2 pinpongové stoly, stolní fotbal, projektor, sportovní náčiní.

V současné době jsou zde zřízena 3 stálá pracovní místa, která jsou podporována dotací Úřadu práce Děčín a 1 místo vedoucího, pana Grejcara, který zde pracuje a vede centrum zdarma. Ostatní pracovníci jsou z řad rodičů, dobrovolníků a studentů zejména z pedagogické fakulty.

Centrum je otevřeno od pondělí do pátku kromě školních prázdnin. Denně ho navštěvuje 20-35 dětí. Pro nejmenší děti a jejich maminky je v dopoledních hodinách provozováno mateřské centrum. Po skončení školní docházky si zde mohou děti pod dohledem zaměstnanců napsat úkoly a udělat přípravu do školy na další den. V odpoledních hodinách je otevřeno pro veřejnost. Děti se mohou zúčastnit různých

kroužků – počítačový, taneční a hudební, výtvarný, rukodělný, kroužek vaření, doučování českého jazyka, anglický jazyk.

Na pomoc proti prevenci kriminalitě a drogám jsou zde pořádány přednášky příslušníky policie, požárníky či zdravotníky. K dispozici je i projektor, kde mohou děti sledovat zajímavé filmy.

Sdružení pořádá také výlety po okolí, zajímavé akce pro děti a veřejnost v tělocvičně místní školy, jako např. Mikulášskou besídku, Mezinárodní den Romů, Velikonoce, Den dětí či zajišťuje dětem účast na festivalech, kulturních akcích.

V době školních prázdnin pořádá letní tábor v Jílovém u Děčína, kde nabízí 30 lůžek pro děti v chatkách. Cena tábora je celkem 1.250,- Kč na 5 dní, z toho si 50% hradí děti sami a 50% doplácí sdružení. Každý tábor je pořádán na určité téma, např. Indiánské léto a děti zde mají k dispozici bazén, pořádají denně výlety po okolí, soutěže, hry, závody.

Cílem sdružení je práce s dětmi a mládeží z romské komunity, ze sociálně slabého prostředí a z rizikových skupin obyvatelstva a to v rámci prevence kriminality a drog u dětí a mládeže ve věku od 5 do 26 let, jejich zařazení do společnosti, vyplňování jejich volného času smysluplnými aktivitami, upevňování zdravých návyků, získání kladného vztahu ke škole, ke vzdělání (<http://centrumkamarad.cz>).

4.3 Střední škola řemesel a služeb, Ruská ul. 147, Děčín IV, příspěvková organizace města Děčín

Střední škola vznikla již v roce 1889 a za tu dobu prošla četnými změnami. Nachází se ve středu města Děčín, což umožňuje snadnou dostupnost pro studenty z Děčína i blízkého okolí. Za dobu fungování školy se zde vystříдалo celkem 80 oborů z oblasti řemesel, služeb, strojírenství, lodní dopravy, grafiky a jiné. V současné době škola nabízí výuku v 18 oborech a to formou denního, dálkového či večerního studia. Školu navštěvuje celkem 960 žáků, kteří si mohou vybrat ze čtyřletých studijních oborů zakončených maturitní zkouškou, tříletých učebních oborů a jednoletých učebních oborů pro absolventy jiného učebního oboru.

Hlavním cílem školy je naplňovat heslo „řemeslo má zlaté dno“ svou poctivou a kvalitní prací a důkladnou odbornou přípravou. To dokazuje i velmi úspěšná zařaditelnost absolventů školy na pracovním trhu.

Studenti školy získávají každoročně řadu ocenění v krajských, celostátních a mezinárodních soutěžích ve všech oborech. Mezi nejcennější patří medaile Magdaleny Dobromily Rettigové, udělená Asociací kuchařů a cukrářů České republiky. Škola obdržela také ocenění „Hvězda regionálního kola“ na Soutěžní přehlídce řemesel SUSO v Litoměřicích. Velmi úspěšná je zařaditelnost absolventů školy na pracovním trhu.

Škola pořádá také mnoho jednorázových akcí určených i pro veřejnost, např. Vánoční Jarmark, Den otevřených dveří, Maturitní ples (<http://www.sosruska.cz>).

Ve volném čase mohou studenti navštěvovat kroužek malování, který se koná pravidelně jednou týdně v délce 3 hodin. Kroužek je určený pro všechny zájemce z celé

školy. V současné době kroužek pravidelně navštěvuje asi 10 zájemců z různých oborů. Jedná se především o žáky, kteří mají mnoho nápadů ve výtvarné oblasti a chtějí by je realizovat nebo ti, kteří umí dobře kreslit a baví je to. Při hodině se jim věnuje kvalifikovaný profesor, který rozvíjí a podporuje jejich tvořivost a fantazii. Kromě malování a kresby se učí práci se sklem, pískování, malování na sklo, modelování, keramické práce, vytváření sádrových odlitků. Žáci se zúčastňují svými pracemi různých soutěží a výstav.

Škola poskytuje také ubytování v Domově mládeže pro žáky dojíždějící z větší vzdálenosti. Celkem je v Domově mládeže ubytováno asi 55 žáků SŠ. Volný čas dětí je zde vyplněn různými aktivitami a akcemi během celého roku. Žáci se mohou zapojit do sportovních utkání ve floorbale, minigolfu, basketbale, volejbale, bowlingu či navštěvovat posilovnu a tělocvičnu, mají volné připojení k internetu. Domov mládeže pořádá také různé výlety po okolí, návštěvy knihovny, kina, divadla, místního aquaparku. Mezi oblíbené činnosti ve volném čase mládeže patří také různé soutěže, např. fotografické, výtvarné, hry a kvízy. Pravidelně každý týden mohou ubytovaní žáci navštěvovat zájmovou činnost poskytovanou zdarma a pořádanou ve spolupráci se střední školou - kalanetiku a posilovnu (<http://www.sosruska.cz>).

4.4 Základní umělecká škola, Děčín IV, Čsl. Legii 243/29, příspěvková organizace Ústeckého kraje

ZUŠ byla založena v říjnu 1945 a za dobu svého působení v Děčíně se stala významným centrem uměleckého vzdělávání dětí a mládeže. Leží v samém centru města Děčín v dosahu městské i železniční dopravy. V současné době školu navštěvuje 740 žáků ve věkovém rozmezí od předškolních let až po studenty středních škol. Mohou si vybrat ze tří uměleckých oborů – hudebního, literárně-dramatického a výtvarného. Studium probíhá ve dvou cyklech, které na sebe navazují. Po absolvování obou cyklů v délce 9 – 12 let získávají ucelené vzdělání v daném oboru.

Posláním školy je vychovat citově bohatého a vnímavého jedince se základním uměleckým vzděláním, který se bude umět orientovat v kulturních hodnotách a dědictvích, které pozitivně ovlivní jeho vývoj a osobnost.

Žáci získávají pravidelně mnoho ocenění ze soutěží, výstav, koncertů, a to nejen v Děčíně, ale z celé republiky. Škola svou prezentací na veřejnosti obohacuje kulturní a společenský život města. Nadaní žáci, kteří chtějí pokračovat ve studiu na střední a vysoké škole jsou individuálně připravováni kvalifikovanými pedagogy (<http://www.zusdc.cz/>).

4.4.1 Hudební obor

- **oddělení klávesových nástrojů**

klavír a klávesy, během studia seznámí žáky s hrou sólovou, čtyřruční, komorní, klavírním doprovodem a improvizací

- **oddělení dechových a bicích nástrojů**

zobcová flétna, klarinet, saxofon, příčná flétna, gemshorn, bicí, trubka, pozoun - nabízí pravidelnou výuku na hudební nástroj a možnost se dále rozvíjet v nějakém komorním souboru nebo orchestru.

- **oddělení strunných nástrojů**

housle, kytara – během výuky se žáci seznámí s nástrojem, zlepší své harmonické a estetické cítění.

Výuka probíhá ve 3 stupních: 1. v přípravném stupni se žáci naučí základům rytmu a intonace, práci s houslemi a jednoduché skladby na jednu strunu.

2. ve druhém stupni se postupně seznámí se sólovou a komorní hrou a základy improvizace, zvládnutí akordových doprovodů.

3. stupeň seznamuje žáky s prací v symfonickém nebo tanečním orchestru a mají možnost stát se jeho členem.

- **oddělení pěvecké hlasové výchovy a pěveckých sborů**

Poupata, Kvítek, Pomněnky – je určena pro děti, které se chtějí věnovat sólovému zpěvu. Naučí se zde základní pěveckou techniku, tvoření tónu, znělého hlasu.

- **oddělení hudebních nauk a PHP**

seznamuje žáky s hudební teorií, osvojují si znalosti čtení a psaní not, hudební názvosloví, základní dějiny hudby a jejich představitelů. To vše uplatní v praxi při hře na hudební nástroj.

4.4.2 Výtvarný obor

dělí se na 2 ročníky přípravné výtvarné výchovy.

Hlavní předměty, které se vyučují:

- **plošná tvorba** - kresba, malba, grafika

- **prostorová tvorba** – modelování a tvarování z různých druhů materiálů
- **objektová a akční tvorba**

Průběžně je zařazována do výuky teorie a dějiny umění. Zájemci o studium na střední a vysoké škole jsou individuálně připravováni na přijímací zkoušky a většina z nich je úspěšně přijata na umělecké školy.

4.4.3 *Literárně dramatický obor*

Nabízí výuku pro děti od mateřské školy po studenty středních škol. Dělí se na předpřípravnou dramatickou výchovu a navazující dva ročníky přípravné dramatické výchovy. Formou hry se nejmenší děti seznamují s říkadly, básněmi, pohádky, učí se zvládat správnou výslovnost, rytmus, pohyb, jednoduchou dramaturgii. Pokračující studium rozvíjí tvořivost a improvizaci, komunikační schopnosti, písemný projev, učí děti rozeznávat, hodnotit a reprodukovat literaturu (<http://www.zusdc.cz/>).

Výše měsíčního příspěvku na úhradu nákladů spojených s poskytováním vzdělání na ZUŠ:

▪ VO	200,- Kč
▪ LDO	200,- Kč
▪ LDO – přípravná	150,- Kč
▪ PHP + nástroj	190,- Kč
▪ PHV bez nástroje	120,- Kč
▪ sborový zpěv PHV I	90,- Kč
▪ sborový zpěv	60,- Kč
▪ pěvecká hlasová výchova	280,- Kč
▪ skupinová výuka PHV II	90,- Kč
▪ klavír, klávesy, flétna, kytara, bicí	280,- Kč
▪ housle, klarinet, saxofon, trubka	280,- Kč
▪ 2 žáci v hodině	180,- Kč
▪ žáci ve skupině	160,- Kč
▪ orchestr bez individuální výuky	90,- Kč

(<http://www.zusdc.cz/>)

4.5 Dům dětí a mládeže

Teplická 38, 405 02, Děčín IV, příspěvková organizace města Děčín

Podle slov ředitele DDM Teplická pana Kulta, byl Dům dětí a mládeže založen v roce 1979, kdy začala jeho pravidelná činnost. Jeho poloha v centru města zajišťuje všem snadný přístup. Pobočky jsou rozmístěny v okrajových částech města Děčín, což umožňuje dětem ze vzdálenějšího okolí provozovat svojí zájmovou činnost v místě bydliště, aniž by museli dojíždět. Původní název byl Městský dům Pionýrů, který patřil pod Městský národní výbor. Po roce 1989 se přejmenoval na Dům dětí a mládeže. V roce 1998 byl Dům dětí a mládeže zařazen pod školství. Do roku 2010 byla součástí DDM Teplická, příspěvkové organizace města Děčín, i pobočka DDM Cvrček v Boleticích nad Labem. Do této doby poskytoval veřejnosti celkem 196 zájmových útvarů pro 2286 dětí.

V roce 2011 došlo ke spojení DDM Teplická a DDM Boletice s pobočkami DDM Letná a DDM Březiny, které byly původně zřizované krajem města Ústí nad Labem. V současné době poskytuje sloučené zařízení 145 zájmových činností pro 2200

dětí. Pro provoz DDM, údržbu a zlepšování nabídky poskytovaných služeb by bylo potřeba zajistit účast 3500 dětí ročně, což v současné době není možné.

Organizace má 16 stálých pedagogických pracovníků, 9 ostatních pracovníků a 120 externistů, kteří pracují na 0,15 – 0,4 úvazku. Podle školského zákona je potřeba na provozování zájmového kroužku minimálně 15 dětí.

4.5.1 *Financování v roce 2011*

▪ Příspěvek od města Děčín	4.872.000,- Kč
▪ Výdaje na mzdy pracovníků	8.600.000,- Kč
▪ Výdaje na údržbu a provoz	260.000,- Kč

DDM nabízí velké množství aktivit, kroužků, kursů a akcí pro děti, mládež a dospělé v Děčíně. Kromě zájmových útvarů nabízí pobočky DDM dětem denně po škole možnost vyžití při spontánní činnosti – hraní her, zábavu a legraci, stolní fotbal, stolní tenis, šipky, stolní hry.

Zařízení také funguje jako rekvalifikační středisko pro negramotné na počítači, určené především pro seniory, kde se učí základy na PC a také simulaci placení kartou přes platební terminál. Cena tohoto kursu je 750,- Kč za pronájem učebny na 1h. Pro nedostatek financí se pronajímá i sál se zrcadly pro krasobruslaře a baletky.

Organizace připravuje také projekt ve spolupráci s městem Pirnou v Německu, který se zaměřuje na efektivnější a kvalitnější výuku hry na dechové nástroje pod vedením německých učitelů hudby.

DDM je vlastníkem autodráhy Blue King, která je unikátem v České Republice. Závodní dráha měří 47 m a auto tuto vzdálenost projede celou za 3 sekundy.

4.5.2 Nabídka zájmových činností a kroužků DDM:

Děti předškolního věku

- estetické – mateřské centra pro děti do 2-3 let, minidisco pro nejmenší, neposlušný jazýček na procvičení řeči
- jazykové- anglický jazyk a německý jazyk pro nejmenší
- sportovní – aerobik, plavání rodičů s dětmi
- hudební - baletní příprava, mažoretky, taneční klub, zpívánky, flétna

Děti mladšího školního věku 6-10 let

- estetické - divadelní, keramika, papírový modelář, výtvarná výchova, literární kroužek
- hudebně – taneční -baletní příprava, country tance, flétna, kytara, mažoretky, moderní tanec, taneční klub, zpívánky a jiné
- sportovní – aerobik, automodeláři, mladý požárník, rybáři, fotbal, basketball, brontosauři, DDR taneční podložky, florball, plavání, šachy a jiné
- jazykové – anglická a německý jazyk
- informatika – počítače
- přírodovědné – ZOO kroužek

Děti staršího školního věku 10-15 let:

- estetické – digitální fotografie, divadelní kroužek, loutkové divadlo, keramika, malířský kurs, papírový modelář, výtvarná výchova, literární kroužek
- hudebně-taneční – country tance, step, flétna, cheerleaders, kytara, mažoretky, moderní tanec, taneční klub
- jazykové – anglický, německý, francouzský a ruský jazyk
- informatika – počítače, PVK klub, Herní pračka
- sportovní – aerobik, automodeláři, basketball, rybáři, brontosauři, DDR taneční podložky, florball, jóga, plavání, šachy, vodní pólo a jiné
- technické – hasičský, železniční modelářství

Mládež nad 15 let a dospělé DDM

- estetické – digitální fotografie, keramika

- hudebně-taneční – country tance, latino dance, orientální, africké tance, salsa, taneční, klub SCRATCH, tektonik
- informatika – PC technika, Junior TV, PVK klub
- sportovní – aerobic, DDR taneční podložky, florball, jóga, klub instruktorů, šachy, zoomba, cvičení s vějířem a jiné
- jazykové- anglický, německý, francouzský a ruský jazyk
- technické – železniční modelářství

Dům dětí a mládeže poskytuje dětem vyžití i v době školních prázdnin formou příměstských nebo letních táborů.

Příměstské tábory se konají denně v době školních prázdnin od 8,00h do 16,00 hodin v DDM. Zajišťují dětem zábavu v podobě pracovní a výtvarné činnosti, her a soutěží, výletů po okolí i zájezdů do jiných měst za zábavou.

Letní tábory jsou pořádané každoročně v Jiřetíně pod Jedlovou. Letní tábor poskytuje celkem 200 lůžek a v letošním roce se bude kapacita rozšiřovat až na 300 lůžek. Kromě letních táborů se zde pořádají různá soustředění zájmových útvarů a víkendová setkání.

Táborové přípravky jsou určeny pro děti od 5 do 8 let a tábory pro děti od 8 let. Každý tábor má celotáborový program na dané téma. V roce 2011 je to například program s motivem Shrek nebo Cesta do pravěku.

Cena:

▪ letní tábor 12 - denní	3.850,- Kč
▪ letní tábor 14 - denní	4.500,- Kč
▪ táborová přípravka 8 - denní	2.450,- Kč
▪ letní příměstské tábory 5 - denní	700 - 900,- Kč
▪ jarní příměstské tábory 5 - denní	500 – 600,- Kč

Cena kroužků za školní rok:

Estetika

- Beruška, Malí velcí šikulové,

▪ neposlušný jazýček, výtvarná výchova	600,- Kč
▪ digitální fotografie, módní návrhářství, papírový modelář	800,- Kč
▪ divadelní kroužek	500,- Kč
▪ keramika	1.200,- Kč
▪ kuchtíci	400,- Kč
▪ literární tvoření	300,- Kč
▪ mateřské centrum	200,- Kč/10 vstupů

Jazyky

▪ anglický , německý jazyk	900,- Kč
▪ angličtina hrou s maminkou	800,- Kč
▪ anglický, ruský jazyk pro dospělé	1.900,- Kč

Sportovní

▪ aerobiková školka, automodeláři	800,- Kč
▪ aerobikový team	1.100,- Kč
▪ DDR taneční podložky	600,- Kč
▪ florbal dívky, přípravka	900,- Kč
▪ florbal ml. žáci	1.500,- Kč
▪ florbal st. žáci	1.800,- Kč
▪ florbal junioři	2.600,- Kč
▪ florbal muži	3.000,- Kč
▪ sálová kopaná	900,- Kč
▪ jóga	1.500,- Kč
▪ plavání	1.200,- Kč
▪ šachy	400,- Kč
▪ taichi	1.500,- Kč

Hudebně – taneční

▪ baletní přípravka, flétna, kytara, mažoretky přípravka, moderní tanec, Scratch přípravka, taneční přípravka, tectonic	800,- Kč
---	----------

▪ country	1.100,- Kč
▪ mažoretky, Scratch děti	1.200,- Kč
▪ orientální tance	1.900,- Kč
▪ step, Scratch junior	1.500,- Kč
▪ salsa	1.000,- Kč/10 lekcí
▪ minidisko	200,- Kč/ 10 vstupů

Informatika

▪ PC začátečníci, speciál	800,- Kč
▪ herní pračka – turnaj v PC hrách	200,- Kč

(<http://www.ddmdecin.cz/>)

4.6 Interpretace získaných informací

Výzkum jsem prováděla ve městě Děčín, kde jsem si vybrala 4 instituce, které nabízí volnočasové aktivity dětem a mládeži. Dům dětí a mládeže Teplická, ZŠ Boletice a centrum Kamarád, SOŠ řemesel a služeb, ZUŠ. Tyto instituce jsem osobně navštívila a zjišťovala jsem si dostupné informace od pedagogů, pracovníků institucí, na webových stránkách, vývěskách, letácích. Zaměřila jsem se na jejich dostupnost, polohu, financování, na kvalitu a počet poskytovaných volnočasových aktivit dětem a mládeži, na personál poskytující služby, nabídku pro věkové kategorie.

4.7 Vyhodnocení nabídky

Dům dětí a mládeže poskytuje v Děčíně největší výběr volnočasových aktivit pro děti a mládež různého zaměření ze všech sledovaných institucí. Reaguje pružně na poptávku po službách a snaží se nabízet atraktivní a dostupné služby a aktivity pro široký okruh zájemců. Poskytované služby pro děti a mládež jsou většinou cenově dostupné i pro sociálně slabší rodiny, finančně náročnější jsou zájmové činnosti vedené na profesionálnější úrovni. Každý si zde může vybrat z velkého okruhu zájmů podle svých potřeb a finančních možností. Centrum je určeno pro děti od 3 let za doprovodu rodičů až do dospělosti. Zájmové činnosti vedou kvalifikovaní odborníci i externí

zaměstnanci se zkušenostmi v daném oboru, kteří poskytují svojí pomoc a rady. Děti tu získávají praktické dovednosti v určitém oboru a jejich další zdokonalování. Vzhledem k tomu, že DDM je umístěno v centru města a zároveň má svoje pobočky i v okrajových částech, je tím umožněna široká dostupnost i pro děti a mládež ze vzdálenějších čtvrtí, které nemohou dojíždět do centra města. Částečné financování zajišťuje svým příspěvkem město Děčín, ale to zdaleka nepokryje výdaje potřebné na provoz, údržbu a zvyšování kvality nabízených služeb. V dnešní době je velmi složité najít sponzory či získat dotace. Proto musí DDM získávat potřebné finance na poplatcích za nabízené služby a činnosti, za pronájem svých prostor, pořádáním jednorázových akcí, rekvalifikačních kursů.

Při návštěvě DDM jsem se setkala se vstřícným jednáním pana ředitele Kulta, který měl pro mě předem připravené podklady a velké množství informací o historii, zájmových činnostech, provozu a financování organizace. Navštívila jsem i pobočku Cvrček v Boleticích, kde mi jeho pracovníci ochotně ukázaly prostory a provoz. Všechny místnosti jsou vyzdobené výtvarnými a ručními pracemi dětí, jejich úspěchy ze soutěží, diplomy a cenami, fotografiemi dětí při zájmových činnostech, z pořádaných akcí a z letních táborů. Budova DDM Teplická nabízí dostatek prostoru pro velkou nabídku zájmových činností. V době mé návštěvy jsem na chodbách potkala spoustu dětí, které přišli do centra, i těch, které se již zabývaly konkrétní zájmovou činností, což ukazuje na velký zájem a spokojenost z jejich strany o nabízené služby. Informace o činnosti DDM je možné získat na webových stránkách, informačních letáčích, na vývěsních tabulích, ve vstupní hale v DDM, na plakátech. Činnost a poskytované služby organizace lze ohodnotit velmi kladně, vzhledem k široké nabídce aktivit, které mají pozitivní dopad na využití a způsob trávení volného času u dětí a mládeže v Děčíně a okolí.

ZŠ Boletice nad Labem se nachází v okrajové čtvrti města a tím je dána její dostupnost a nabídka volnočasových aktivit především pro děti z blízkého okolí. Škola nabízí několik zájmových činností, které jsou převážně určeny pro starší děti a nepokryjí tak celou poptávku po zájmových aktivitách všech věkových kategorií. Vedou je pedagogové, kteří většinou nemají odbornou kvalifikaci pro konkrétní zájmovou činnost. Tyto aktivity jsou poskytovány zdarma. Pro mladší děti je zajištěna náplň

volného času po vyučování ve školní družině pod dohledem vychovatelky. Nabídka aktivit na ZŠ by mohla být více atraktivní, pestrá a nabídnout zájmy pro širší věkové spektrum žáků školy. Ale díky tomu, že v blízkosti ZŠ se nachází také pobočka DDM Cvrček, dochází velký počet dětí po vyučování právě tam, kde tráví aktivně svůj volný čas a zdokonalují se ve svých dovednostech a zájmech.

Při ZŠ Boletice působí také centrum Kamarád, které poskytuje bezplatně volnočasové aktivity dětem a mládeži ve věku od 5 – 26 let především z romské komunity a ze sociálně slabších rodin v této lokalitě. Vedou ho dobrovolníci bez odborné kvalifikace, ale s velkým nadšením a elánem, kteří chtějí svojí službou opravdu pomoci. Poskytují dětem pomoc nejen při zvládání školních povinností, ale zároveň jim nabízí smysluplné aktivity pro vyplnění volného času. Středisko zároveň přispívá k prevenci kriminality a drogové závislosti dětí a mládeže a nenásilnou formou učí zdravému životnímu stylu, přispívá k upevnění školních návyků a společenského chování. Díky spolupráci se Základní školou působí centrum také v oblasti prevence záškoláctví, neboť děti, které nebyly ten den ve škole, nemohou přijít ani do centra.

Při návštěvě centra mi pan Grajcar, vedoucí střediska, poskytl cenné informace a umožnil prohlídku objektu a rozhovor s dětmi, byl velmi vstřícný, ochotný a zapálený pro pomoc a podporu místním dětem. Byla jsem přítomna zkoušky tanečního kroužku, pěveckého a ručních prací, kde bylo vidět nadšení, elán a velká chuť dětí zabývat se danou činností a mimo jiné i velká snaha a kreativita zaměstnanců a dobrovolníků nabídnout a zaujmout děti pro danou věc. Místnosti byly vyzdobené výtvarnými a ručními pracemi dětí, které vytvářeli veselé a kreativní prostředí. Ačkoliv centrum není velké, je zařízené tak, aby poskytovalo dostatek prostoru pro každou činnost. Informace o centru je možné získat z webových stránek, z novin, vývěsní tabule na ZŠ.

SOŠ řemesel a služeb se nachází v centru města. Ačkoliv na ní studuje velký počet dětí, má pouze jednu nabídku volnočasové aktivity, které se pravidelně zúčastňuje jen několik studentů. Pod odborným vedením kvalifikovaného učitele pro tuto činnost se děti zdokonalují ve výtvarné a keramické technice, práci se sklem a sádrovými odlitky, mají k dispozici vlastní pec na vypalování skla. Touto činností se snaží studenty zaujmout, rozvinout a podpořit v nich tvořivou činnost a nabídnout jim nové způsoby a techniky výtvarné a umělecké tvorby. Škola má nedostatečnou nabídku volnočasových

aktivit pro studenty, ačkoliv patří mezi největší střední školy ve městě. Po rozhovoru se studenty, kteří školu navštěvují, není situace tak zoufalá, jak vypadá. Ačkoliv většina studentů se potýká s nedostatkem volného času z důvodu větších nároků na učení a přípravu do školy, přesto jich značná část má alespoň jednu zájmovou činnost a dochází do sportovních oddílů, DDM, ZUŠ a jiných zájmových organizací. Tyto zájmy jsou pak hlubší a dlouhodobější než u mladších dětí, vyžadují profesionálnější přístup na základě odborných znalostí a mnohdy vydrží až do dospělosti.

O něco lepší situace je pro děti ubytované v Domově mládeže, který patří pod SŠ řemesel a obchodu. Zde si mohou studenti vybrat alespoň z omezené nabídky pravidelných volnočasových aktivit, které jsou poskytovány zdarma, pod vedením pedagogů školy, nebo se zúčastňují jednorázových akcí a soutěží pořádaných Domovem mládeže.

V den otevřených dveří na této škole jsem měla možnost si prohlédnout celou školu. Učitelé mi byli ve všem nápomocní a ochotní sdělit informace o škole a ukázat prostory učeben. Učitel, který vede na této škole výtvarný kroužek, mi poskytl veškeré informace týkající se zájmové činnosti a ukázal výtvarné a keramické práce vytvořené studenty. Škola disponuje dostatkem učebních prostorů pro samotnou výuku i praktickou činnost. Chodby a učebny jsou vyzdobené nástěnkami s diplomy, cenami a úspěchy, které získali studenti v soutěžích, výtvarnými a fotografickými pracemi, dokumenty o projektech, do kterých je škola zapojená či sbírky na potřebnou věc. Škola se prezentuje svými webovými stránkami, k dispozici jsou letáky a prospekty.

ZUŠ se nachází v centru města, kde je vyhovující dopravní obslužnost (městska, autobusová, železniční), která umožňuje snadný přístup dětem i ze vzdálenějších čtvrtí města. Poskytuje hlubší zájmové vzdělávání především v umělecké oblasti. Vnitřní prostory školy jsou vyzdobené cenami, diplomy a úspěchy žáků získaných v soutěžích a vystoupeních, fotografiemi z pořádaných akcí. Škola má svůj koncertní sál, kde pořádá koncerty pro rodiče žáků a pro veřejnost. Prezentuje se na webových stránkách, letáky, plakáty pořádaných akcí a soutěží, vývěsními tabulemi za okny školy. Cena poskytovaných služeb je nejvyšší ze všech sledovaných institucí, ale je adekvátní vůči profesionálnímu přístupu, nasazení učitelů a získanému užítku. Mezi finanční náklad rovněž patří i vlastní hudební nástroj, proto nabízené služby nebudou dostupné pro

všechny zájemce. Studenti jsou pod vedením kvalifikovaných pedagogů, kteří se neustále vzdělávají ve svém oboru a tyto poznatky pak předávají dále. Pro toto studium je velmi důležitá i domácí příprava, která je mnohdy časově náročná a často vyžaduje hodně péle a odříkání. Snaha se pak zpětně odráží ve výkonech a následně působí i na kvalitu budoucího profesního života či životního stylu studentů. Po absolvování studia získávají studenti vysvědčení z daného kursu.

Škola se snaží podporovat a rozvíjet nadání a talent každého žáka, jeho estetické cítění, uměleckého ducha, tvořivost, jistotu a sebevědomí při vystupování na veřejnosti a zároveň připravuje talentované žáky na jejich budoucí profesionální dráhu. Splňuje tak poslání, které si určila a zároveň nepřímo působí pozitivně na zdravý životní styl, v oblasti prevence kriminality, vandalismu a závislostí u dětí a mládeže.

5 Doporučení

Ačkoliv nabídka volnočasových aktivit pro děti a mládež v Děčíně je dostačující, doporučila bych ještě zřízení alespoň jednoho nízkoprahového centra na druhém konci Děčína, vzhledem k demografickému rozložení obyvatelstva.

K posílení sebevědomí, seberealizaci dětí, k prezentaci svých zájmových činností a dovedností na veřejnosti a k přiblížení místních tradic a kultur, by bylo vhodné rovněž uspořádat celoměstskou postupovou soutěž. Zúčastnit by se mohl každý člen zájmové organizace pro děti a mládež v Děčíně, který chce ukázat a předvést na veřejnosti co umí, ačkoliv není tak nadaný a úspěšný a svým výkonem nedosahuje na různá ocenění ve veřejných soutěžích. Město by zároveň poskytlo finanční příspěvek dané organizaci, jejíž členové se budou prezentovat nejlépe.

6 Závěr

Zpracování bakalářské práce mi dalo ucelené informace o daném tématu, o objektivním a subjektivním pohledu na trávení volného času. Dále množství informací týkajících se organizací poskytujících zájmové aktivity pro děti a mládež, způsoby financování, nákladnost pro rodiče.

Jejím cílem bylo vyhodnocení a porovnání institucí z pohledu velikosti a pestrosti nabídky služeb a aktivit, finanční dostupnosti i pro sociálně slabší, vlivu na zdravý způsob života a prevenci kriminality, drogové závislosti, záškoláctví.

K jejímu zodpovězení bylo nutné vymezit teoretická východiska, o která se získané poznatky opírají. V teoretické části jsem rozpracovala pojem volného času, věkovou strukturu, legislativu, zájmové organizace a instituce, způsoby trávení volného času.

Na základě výzkumného šetření u čtyř institucí předkládám tyto poznatky. Výzkum jsem prováděla ve městě Děčín, kde jsem si vybrala 4 instituce, které nabízí volnočasové aktivity dětem a mládeži. Dům dětí a mládeže, ZŠ Boletice a nízkoprahové centrum Kamarád při ZŠ, SOŠ řemesel a služeb, ZUŠ.

Dům dětí a mládeže poskytuje v Děčíně největší výběr volnočasových aktivit pro děti a mládež různého zaměření a věku od 3 let až do dospělosti, ze všech sledovaných institucí. Reaguje pružně na poptávku po službách a snaží se nabízet atraktivní a dostupné zájmové činnosti a aktivity pro široký okruh zájemců. Poskytované služby pro jsou většinou cenově dostupné i pro sociálně slabší rodiny, finančně náročnější jsou zájmové činnosti vedené na profesionálnější úrovni. Vzhledem k tomu, že DDM je umístěno v centru města a zároveň má svoje pobočky i v okrajových částech, je tím umožněna široká dostupnost i pro děti a mládež ze vzdálenějších čtvrtí, které nemohou dojíždět do centra města. Činnost a poskytované služby dané organizace, lze ohodnotit velmi kladně, vzhledem k široké nabídce aktivit, které mají pozitivní dopad na využití a způsob trávení volného času u dětí a mládeže, na zdravé návyky zahrnující dostatek pohybové aktivity či uspokojení potřeby společenských kontaktů se svými vrstevníky. Zároveň působí preventivně v oblasti negativních patologických vlivů na děti a mládež.

ZŠ Boletice nad Labem se nachází v okrajové čtvrti města a tím je dána její dostupnost a nabídka volnočasových aktivit především pro děti z blízkého okolí. Škola nabízí několik zájmových činností, které jsou převážně určeny pro starší děti a nepokryjí tak celou poptávku po zájmových aktivitách dětí různého věku. Tyto aktivity jsou poskytovány zdarma. Nabídka aktivit pro děti a mládež na ZŠ by mohla být více atraktivní, pestrá a nabídnout zájmy pro širší věkové spektrum žáků školy. Ale díky tomu, že v blízkosti ZŠ se nachází také pobočka DDM Cvrček, a dále zde funguje při ZŠ nízkoprahové centrum Kamarád, je dostatečně zajištěna nabídka volnočasových aktivit pro děti z blízkého okolí.

Uvedené nízkoprahové centrum Kamarád poskytuje bezplatně volnočasové aktivity především pro děti a mládež od 5 – 26 let z romské komunity či ze sociálně slabších rodin v dané lokalitě. Slouží především jako prevence kriminality a drog pro děti a mládež, k upevnění zdravých návyků a společenského chování.

Působí také v oblasti prevence záškoláctví, neboť děti, které nebyly ten den ve škole, nemohou přijít ani do centra. Svojí funkcí působí a pozitivně ovlivňuje způsob trávení volného času dětí a mládeže ze sociálně slabších vrstev, ukazuje a zároveň nenásilnou formou učí zdravý životní styl a návyky.

SOŠ řemesel a služeb se nachází v centru města. Ačkoliv na ní studuje velký počet dětí, má pouze jednu nabídku volnočasové aktivity poskytovanou zdarma, neboť je zaměřena především na odbornou výuku a výcvik v daných oborech. Škola má tak nedostatečnou nabídku volnočasových aktivit pro studenty, ačkoliv patří mezi největší střední školy ve městě. Studenti střední školy nemají již tolik volného času, který věnují především učení a přípravě do školy. Pokud mají své zájmové činnosti, jsou hlubšího charakteru a navštěvují je v místních sportovních a zájmových organizacích.

ZUŠ se nachází v centru města, kde je vyhovující dopravní obslužnost (městská, autobusová, železniční), která umožňuje snadný přístup dětem i ze vzdálenějších míst a z okolí. Poskytuje hlubší zájmové vzdělávání především v umělecké oblasti dětem od předškolního věku až po studenty střední školy. Cena poskytovaných služeb je nejvyšší ze všech sledovaných institucí, ale je adekvátní vůči profesionálnímu přístupu, nasazení učitelů a získanému užítku. Škola se snaží podporovat a rozvíjet nadání a talent každého

žáka, jeho estetické cítění, uměleckého ducha, tvořivost, jistotu a sebevědomí při vystupování na veřejnosti a zároveň připravuje talentované žáky na jejich budoucí profesionální dráhu. Splňuje tak poslání, které si určila a zároveň nepřímo působí pozitivně na zdravý životní styl, v oblasti prevence kriminality, vandalismu a závislostí u dětí a mládeže.

Nabídka volnočasových aktivit v Děčíně místními organizacemi je dostačující, zajišťuje dětem organizovaný pohyb, který je součástí zdravého životního stylu, slouží k navazování nových mimoškolních přátelství a vzniku nových vrstevnických skupin založených na společném zájmu, působí v oblasti prevence kriminality a drogové závislosti, k upevňování místních tradic a zvyklostí a poskytuje dětem bezpečnost a jistotu.

7 Seznam informačních zdrojů

ČÁP, Jan. *Psychologie mnohostranného vývoje člověka*. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. 292 s. ISBN 80-04-22967-0.

HÁJEK, Bedřich, PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Školní družina*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2003. 154 s. ISBN 80-7178-751-5.

HARTL, Pavel, HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1.vyd. Praha, s.r.o., 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303X.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2004. 173 s. ISBN 80-7178-927-5.

KELLER, Jan. *Úvod do sociologie*. 5. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. 204 s. ISBN 80-86429-39-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 1999. 229 s. ISBN 80-7178-295-5.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška, MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, s.r.o., 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.

Další zdroje:

<http://centrumkamarad.cz>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Statut%C3%A1rn%C3%AD_m%C4%9Bsto

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Urbanizace>

<http://www.mmdecin.cz>

<http://www.neninamtojedno.cz/jak-dopadl-pruzkum/>

<http://seminarky.cz/Rodina-17660>

<http://www.sosruska.cz>

<http://www.zsboletice.info>

<http://www.zusdc.cz/>